

S. NOVOTNY JÚLIA

Munkahelyi rendszerváltás alulról*

(Visszaemlékezés)

Kovácsi Mari emlékére

Vágjunk a közepébe!

Kriesch Tamás megbízott főigazgató megfogalmazta észrevételeit a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Ellenőrzési Főosztálya által végzett ellenőrzés jegyzőkönyvéről, és írását 1994. május 12-én elküldte főnökének, dr. Töttössy Istvánnénak, a minisztérium Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Főosztálya vezetőjének. Azért idézem itt a dokumentumot, mert a benne megfogalmazott gondolatok, érzések és szemlélet áthatották ennek a vezetésnek minden ténykedését: *„Az ellenőrzés ezzel a viszonyulásával szinte felmenti a hibák rendszeresítőit, szembehelyezkedik azokkal, akik sokszor emberfeletti erővel küzdenek a múlt gyászos örökségének felszámolásán, ugyanakkor tápot ad azoknak az intézetben belüli és kívüli rendbontó erőknél, amelyek legfőbb törekvése – jól felfogott egyéni és politikai érdekből – az új vezetés lehetetlenné tétele. Mindennek természetesen az intézet látja kárát.”*

Ez utóbbi mondatával természetesen egyetérthetünk. De gyászosnak nevezni azt az örökséget, hogy évente megtanítottunk néhány száz külföldit magyarul, akik az egyetemeken tanulhattak – ezzel nem értek

* 2008-ban a Magyar Történelmi Társulat az ELTE Bölcsészettudományi Kara Történelmi Intézetével, az MTA Történettudományi Intézetével, az MTA Politikai Tudományok Intézetével, a Politikátörténelmi Intézetével és az 1956-os Intézetével közös pályázatot hirdetett a rendszerváltás történetéről – a húszéves évforduló alkalmából. A bírálóbizottság III. díjjal jutalmazta S. Novotny Júlia *Munkahelyi rendszerváltás alulról. Visszaemlékezés dokumentumokkal* című munkáját. Ennek rövidített változatát adjuk közre a dokumentumok (levelek, jegyzőkönyvek és pályázati felhívások, valamint a sajtóban megjelent írások) nélkül. – A szerk.

egyed. Akkor sem értettem ezt a vad indulatot: miért bűnös dolog magyar nyelvet tanítani külföldieknek? Az anyanyelv idegen nyelvként való oktatása minden civilizált országban alkalmazott nyelvészeti diszciplína, és nem rendbontás. Kriesch Tamás amúgy szelíd embernek látszott, elég bizonytalan és tétova volt. Bármilyen ügyben csak a minisztériumi felettese engedélyével hozott döntést. Ez erőteljesen lelassította az intézmény működését.

Még egy idézet: „*A jelentés [a minisztérium Ellenőrzés Főosztálya által készített] nem méri fel, hogy az új vezetésnek egy jogilag teljesen rendezetlen, szervezetség és munkafegyelem vonatkozásában minden kritikán aluli szituációban kellett megkezdenie a munkáját, miközben egy kívülről is erősen támogatott politikai visszarendezőési folyamat szünet nélküli intrikával [sic!] kellett konfrontálnia.*” (2.)

Vegyük sorra ennek a mondatnak a megállapításait: „*jogilag rendezetlen*”. Ez szinte mindegyik intézményre igaz volt, hiszen a szocializmusban valóban elmulasztották az alapító okirat megalkotását, de ez mégsem az intézménynek róható fel, annak fenntartója a minisztérium volt. Felróható a kornak, amelyben addig éltünk.

A „*szervezetség és munkafegyelem vonatkozásában*” elmarasztaló álláspontja is az indokolatlan indulatából fakad. Hiszen akár hivatali szinten (gazdasági osztály, tanulmányi osztály, tanszékek, kollégiumok), akár a diákok szempontjából évtizedek kialakult gyakorlatát követtük. Az év végi vizsga egyetemi oktatók részvételével felvételi vizsgaként működött. Az intézet a magyar felsőoktatás rendjébe illesztett, a kornak megfelelő előírásokat betartó oktatási intézmény volt. A diákok szakirányok szerinti csoportokban tanultak, az órarendet követve. A tanárok munkaideje az órákhoz kapcsolódott: heti átlagban tizenhat órát tartottunk az órarend szerint. Mint általában az oktatási intézményekben, nem kell bent tartózkodni az épületben, ha nincs órája az embernek, tehát nem nyolctól négyig tartó munkaidő volt. A második félévben még alkotói napjuk is volt az oktatóknak, amire azért is szükség volt, mert tananyag sok esetben nem állt rendelkezésre. A kinevezett főigazgató – mivel eddigi tapasztalatait valamiféle hivatalban szerezte, ahol kötött munkaidő volt – úgy értékelte, hogy az oktatók nem dolgoznak rendesen.

A „*rendbontó erők*” pedig azok voltak, akik a törvénytelenségek és méltánytalanságok ellen próbáltak tenni. Azok, akik azért az eltávolított emberért küzdöttek, akit kitűnő szakembernek tartottak, szemben azokkal, akik elfoglalták az intézetet, és akikről úgy látták minden hozzáértés nélkül pozíciót és pénzt zsákmányoltak.

Előzmények

Az intézmény 1952-től mint Pakh Den Aj Kollégium működött. A koreai diákok magyar nyelvet tanultak itt, legalábbis olyan mértékben, hogy megértessék magukat. A magyaroktatás bejáró óraadókkal folyt. A létesítmény 1962-ben átalakult a Külföldi Ösztöndíjasok Egyetemi Előkészítő Intézetévé.

A koreai diákok helyét afrikai, mongol, arab, kínai, latin-amerikai stb. diákok foglalták el. A tanulás célja a nyelv olyan mértékű elsajátítása, elsajátíttatása volt, amely lehetővé tette egyfelől a mindennapi életben történő eligazodást, másfelől a magyar felsőoktatási intézményekben való tanulást. Ebben az időben a hallgatók száma hetven–nyolcvan fő körül volt, de számuk folyamatosan emelkedett.

1967-ben az intézmény Nemzetközi Előkészítő Intézetként önálló oktatási intézmény lett, és minisztériumi felügyelet alá került. A diákok száma rohamosan növekedett. A budai Zsombolyai utcai épület már kicsinek bizonyult, ezért több helyen, például a Nándorfejérvári úton is folyt már a tanítás. A vietnami háború miatt tömegével érkeztek vietnami hallgatók is, szükségessé vált tehát egy új, korszerűbb épület fölépítése.

Egy korabeli újságcikkből idézek: „A Balaton és Bécs felé igyekvő, vagy onnan érkező autósok egy idő óta felfigyeltek a Budaörsi úton létesülő, reprezentatív megjelenésű új építkezésre. Itt épül a Külföldi Ösztöndíjasok Kollégiuma, hol 312, Magyarországon tanuló [...] hallgató kap majd kényelmes elhelyezést [...] Az új oktatási intézményben a legkorszerűbb módszerekkel tanulják majd a hazánkba érkező és itt a különböző egyetemeken előadásokat hallgató diákok a magyar nyelvet és az egyetemi oktatáshoz szükséges alapismereti tudományokat. Audiovizuális stúdióval, vetítéssel, szemléltető oktatási eszközökkel felszerelt tantermekben folyik majd a tanítás. Háromszáz férőhelyes nagy előadóterem épült a teraszos alsó szinten...”

Az új épületet 1969. március 18-án avatták fel.

A hetvenes évek közepén tovább fejlődött az oktatás struktúrája. Létrejöttek a tanszékek: magyar nyelvi (amely később a magyar I. és II. tanszékre vált szét), biológia–kémia, matematika–fizika és a társadalomtudományi tanszék, amelyek hatékonyabban tudták megszervezni az oktatást, és szakmai műhellyé váltak.

Hallgatóink egyre nagyobb számban jelentek meg a magyar felsőoktatási intézményekben, s jelentős részük az irgalmatlan nehézségek ellenére is megállta a helyét.

Az 1980-as évek végén egyre többször merült fel a kérdés: miért nem tanulnak Magyarországon olyan magyar diákok, akik határainkon kívül élnek? Miért nem segíti az anyaország a magyar kisebbségek értelmiségének nevelését? Ezt a feladatot – pontosabban az egyetemekre, főiskolákra való felkészítésüket – a NEI-re bízta. Így alakult meg 1993-ban a Kodolányi János Magyar Nyelvű Előkészítő Intézet, 1995-től röviden csak Kodolányi Intézet, 1997-től Magyar Nyelvi Intézet, amelynek 2002-ben Balassi Bálint Intézet, 2007-ben Balassi Intézet lett a neve.¹

Mi történt 1990 után?

1990. szeptember 20-án pályázati felhívás jelent meg a Nemzetközi Előkészítő Intézet igazgatói munkakörének betöltésére a *Művelődési Közleményben*.² A követelmények között – mások mellett – szerepelt a több éves (nyolc–tíz éves) gyakorlat a külföldi hallgatók egyetemi oktatásra való felkészítésében. A pályázatot a szokásos harmincnapos határidővel hirdették meg. Bár a felhívás már Andrásfalvy Bertalan – az első választásokon győztes Magyar Demokrata Fórum minisztere – hivatali idején jelent meg, a kiírásnak megfelelő és a tanári kar által támogatott dr. Victor Andrásné nem nevezték ki, „csak” megbízott igazgatóként működhetett. Utólag – érthetően – úgy látszik, hogy az új minisztériumi vezetésnek időre volt szüksége a tájékozódáshoz.

Victor Andrásné biológiát tanított hosszú évekig az intézetben, s a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezetének (FDSZ) intézeti titkára volt. Ez a szakszervezet is a többi rendszerváltó szakszervezettel együtt alakult meg. Amikor Victorné, tekintettel új megbízatására, lemondott a tisztségéről, egy szakszervezeti gyűlésen engem választottak meg a helyére. A jelölésemhez szólók közül egyre emlékszem: kifogásolta, hogy nem voltam párttag. Ez azért volt nagyon komikus, mert akkor már igencsak érezhető volt a változás, amint ezt a szakszervezetek átalakulása is jelezte.

1990 szeptemberében kezdtek érkezni a határon túli magyar hallgatók. Emlékezetem szerint az intézetben 1990-től fogadtuk a határon túli hallgatókat is, akik természetesen nem magyar nyelvi képzést kaptak, hanem szaktárgyi előkészítést. A szaktanárok (matematika, fizika, bio-

¹ Az intézet történetéről lásd Nyíri Tamásné: 1995. <http://bbi.netrix.hu/index.php?id=79&cid=234>. UJVÁRY Gábor: Magyarságtudomány idehaza és külföldön. A Balassi Bálint Intézetről. *Európai utas*, 2002. <http://www.hhrf.org/europaiutas/20021/4.htm>. NÁDOR Orsolya: Nemzetközi Előkészítő Intézet. http://www.kislexikon.hu/nemzetkozi_elokeszito_intezet_19571989.html.

² XXXIV. évfolyam, 17. szám. 1366.

lógia, kémia, történelem szakosok stb.) örömmel fogadták őket, ugyanis mindig az volt a gondjuk, hogy az idegen anyanyelvű hallgatókat az első hat hétben még nem taníthatták, hiszen bizonyos nyelvi alap szükséges volt akár a matematikai, akár a biológiai ismeretek oktatásához. Emiatt az óraszámuk elég egyenetlenül oszlott meg az év során, s ez az aránytalanság a magyar anyanyelvű hallgatók megjelenésével megoldódni látszott. Volt néhány olyan magyar nemzetiségű hallgató, aki még nyelvi előkészítésre is szorult; ők bekerültek az idegen anyanyelvűek közé. Nekem is volt olyan csángó diákom, aki egy úgynevezett bölcsészcsoportban tanult. Például a lejegyzett csoportnévsorom szerint az 1993/94-es tanév II. félévében a következő hallgatókat tanítottam az úgynevezett B2 (bölcész) csoportban:

Bhizad – afgán,
Mahmuud – afgán,
Roholla – afgán,
Abubacar – libériai,
Serge – benini,
Babi – Nagybányáról (romániai),
Mihály – Szabófalváról,
Róbert – horvát,
Zi-Min – dél-koreai,
Xing Shun Zi – kínai,
Onyun – mongol,
Nara – mongol,
Sándor – kazah,
Takács Péter – Johannesburg.

A második félévben az alapozó nyelvtanítás után – amely igen intenzív volt, hiszen a fiatalok heti harminc órában tanulták a magyar nyelvet a B (bölcész) csoportokban – heti tizennégy órában magyar nyelv, a további tizenhat órában nyelvtan, irodalom, történelem, szövegolvasás tárgyak voltak. A bölcész csoportokban készítettük elő a bölcsészettudományi vagy jogi karra menőket. Ahogy a névsorból is látszik, igen vegyes társaság volt, de emlékeim szerint jó hangulatban, eredményesen tudtunk dolgozni.

A határon túli magyar anyanyelvű hallgatók az első években a Budaörsi épületben laktak. A harmadik emeletől fölfelé volt a kollégium, az első emeleten a tantermek, a második emeleten az irodák, az alagsorban pedig az étterem. A kilencvenes évek elején így az idegen anyanyel-

vűek és a magyar anyanyelvűek egy ideig együtt laktak. Természetesen nem egy csoportban tanultak, hiszen egészen más képzést kaptak.

Az egyik tanárnő, aki régóta az intézet munkatársa volt, a kollégái meglepetésére nagyon energikusan vett részt a magyar hallgatók szervezésében, segítésében. Ez azért volt meglepő, mert eddig a szűken vett feladatain kívül évtizedekig nem tett semmit. Nem írt jegyzetet, nem vállalt tisztségeket. Az aktivitására felfigyelve az igazgatónő kinevezte a kollégium vezetőjévé. A hallgatóink – mind a külföldiek, mind a magyarok – érettségizettek voltak, tehát legalább tizenhét évesek, de természetesen voltak idősebbek is. Ehhez képest az erőskezűnek mutatkozni vágyó kollégiumi vezető túl merevnek bizonyult a házirend betartatásában. Emiatt elég sok összetűzése volt az általa dédelgetni kívánt magyar nemzetiségű fiatalokkal. Annyira elmérgesedett a kapcsolatuk, hogy valaki egy éjszaka egy feliratot tűzött a kollégiumi vezető ajtajára: *Nagy p...jú f...sz.* Másnap futótűzként terjedt ennek a híre. Persze a magyar szakos kollégák nem tagadhatták meg önmagukat, s szemantikai elemzés alá vetették a feliratot: az első rész a tanárnő termetére vonatkozott, míg a második a gondolkodásmódjára. Tömör jellemzés, anyanyelvi szint. Ez a történet többek között arra is példa, hogy az elszánt jóakarát nem feltétlenül talál megértésre.

Ugyanebben az időben történt, hogy Töttössyné – aki emblematikus szereplője volt az intézet rendszerváltásának – számos oktató füle hallatára felháborodottan kijelentette: milyen szörnyű, hogy négekkel kell együtt étkezniük a szegény határon túli magyar diákoknak.

Ez óriási megütközést keltett egy olyan intézményben, ahova a világ ötven-egynéhány országából jönnek tanulni valóban mindenféle színű emberek.

1992. szeptember 20.: pályázati felhívás a NEI főigazgatói állására.³ Az újabb pályázat meghirdetése nagy aggodalmakat keltett az intézeti dolgozók és vezetők körében. Az Intézeti Tanács és a megbízott igazgató többször fordult személyesen és levélben az helyettes államtitkárhoz, hogy a minisztérium által elfogadott intézeti Szervezeti és Működési Szabályzatban leírtakat érvényesíthessék az igazgatói pályázat folyamatában. A birtokomban levő – az intézet vezetői által írt – levélmásolat szerint dr. Dobos Krisztina helyettes államtitkár nem válaszolt az intézményi vezetőknek sem írásban, sem szóban.

³ *Művelődési Közlöny*, 1992, 17. szám. 4317/92.

A határon túli magyar nemzetiségű hallgatók megjelenésével szükségessé vált az intézet szervezeti átalakítása. Ez gyorsan meg is történt: két tagozat alakult. Az egyik Kovácsi Mária vezetésével (Magyar Nyelvi Tagozat), a másik Szalay Gyula irányításával (Szaktárgyi Tagozat). Mindketten igazgatóhelyettesi beosztásban voltak. Hagyományosan két igazgatóhelyettes dolgozott az intézményben, bár korábban más-más funkciókat láttak el (például az egyik helyettes az úgynevezett lektori központ, a későbbi hungarológiai központ vezetője volt).

1992. szeptember 10.: az igazgatók újabb levélben arról tájékoztatták Dobos Krisztina helyettes államtitkárt, hogy az intézeti SZMSZ-ben az alábbi kitétel szerepel: „az igazgató megbízásához az Intézeti Tanács egyetértése szükséges”.

1992. szeptember 17.: levél Kovácsinak, Szalaynak.

Erre a levélre majdnem egy hónappal később a főosztályvezető, Tötössyné válaszolt a helyettes államtitkár asszony betegsége miatt. Igazi karácsonyi levél volt, jókívánsággal és biztató szavakkal. Ez a látszólag jóindulatú levél a korábbi tapasztalatok alapján komoly aggodalmat okozott az intézet vezetői körében.

1993. február 17.: tanszéki értekezlet (szerdai napon). Az 1980-as évek végének szabályai szerint a tanszéki oktatóknak egyetértési joguk volt a tanszékvezető megválasztásakor. (Az osztálytanári értekezlet az igazgatói pályázatokat is véleményezhette. A nyolcvanas évek végén, különösen Glatz Ferenc minisztersége idején, az oktatók valóban beleszólhattak a vezetők kiválasztásába. Én azt tapasztaltam, hogy ezt a kollégák igen komolyan vették, és a többség mindig az arra érdemes pályázókat támogatta. Ezt a jogot a rendszerváltás gyorsan elsöpörte, és a fenntartók a legtöbbször figyelmen kívül hagyták, vagy ki sem kérték a tanárok véleményét sem a közoktatásban, sem a felsőoktatásban.) Általában szerda délutánonként tartották az értekezleteket. 1993 februárjában belső pályázat útján kívánták betölteni az I. Magyar Nyelvi Tanszék vezetői posztját; erre egyedül a korábbi vezető, Kovácsi Mária adta be pályázatát, és a tanszék elsöpőr többsége támogatta.

Kovácsi Mária magyar–francia szakon végzett az ELTE-n, és rövid idejű középiskolai tanítás után került az intézetbe az 1960-as évek közepén. A magyar mint idegen nyelv oktatásának jelentős képviselője, alapvető tankönyvek szerzője, szeretett tanár és megbecsült vezető volt.

„Mari rettentő energiával és gondossággal végezte szervezői munkáját. Az egyik óriási sikere volt, amikor a tanulmányi osztálytól át tudta venni a csoportalakítás feladatát. Míg a hivatal a megérkező hallgatókból mechanikusan alkotta a csoportokat, hogy minél előbb megindulhasson a tanítás, Kovácsi nyelvek, előképzettség és a továbbtanulási tervek szerint csoportosította a diákokat. Lehet, hogy így néhány nappal később kezdődött a munka, de azután bőven megtérült ez a késlekedés. A másik terület, ahol következetesen igényes volt a beosztottjaival szemben: a számonkérések, a vizsgadolgozatok színvonala. Újabb és újabb ötletei voltak a vizsgák minőségének javítására.”⁴

1993. február 17.: a NEI fel nem lelhető alapító okiratának pótlása. Mint pár nappal később megtudtuk, ezen a napon készült el az alapító okirat. A történet a következő: a Fővárosi Munkaügyi Bíróságon folyt egy per, s az ott 1995. november 14-én felvett jegyzőkönyvben tanúként meghallgatták dr. Szádeczky Kardos Irmát. Ő mondta el, hogy kodifikációs szakértői munkát végzett a minisztériumban: *„Az intézettel úgy kerültem kapcsolatba, hogy az intézetnek az alapító okirata eltűnt, én voltam az, aki rekonstruáltam az új alapító okiratot, és ez olyan szinten sikerült, hogy még az Alkotmánybíróság sem talált benne kifogásolnivalót”* – állította a jegyzőkönyv szerint.

Nem volt tudomásunk róla, hogy az Alkotmánybíróság elé került volna ez az alapító okirat, de az biztos, hogy mi tizennégy pontban találtunk kifogásolnivalót benne. Ennek részleteire azonban még visszatérek. Az is biztos, hogy sem az intézet megbízott igazgatója, sem az Intézeti Tanács nem vett részt a „fel nem lelhető alapító okirat pótlásában”. Tehát aki ezt megírta, egyáltalán nem volt kíváncsi arra, hogy az elmúlt mintegy negyven évben hogyan működött ez az intézmény, mi volt a feladata, milyen szervezeti felépítéssel dolgozott stb.

Az alapító okirat nem veszett el, nem tűnt el. Egyszerűen csak arról volt szó, hogy mint annyi sok intézménynél, nálunk sem létezett ilyen okirat. Ez természetesen nem az intézmény mulasztása volt.

1993. február 19.: igazgatóváltás. 1993 februárjában, egy ködös pénteki napon, tanítás után, kettő körül – valószínűleg előzetes bejelentéssel – az intézet igazgatói irodájában megjelent Kálmán Attila államtitkár.

⁴ NOVOTNY Júlia: Kovácsi Mária, Kozma Endre és Prileszky Csilla hozzájárulása a magyar mint idegen nyelv oktatásához. *Nemzet, nyelv, identitás*. VI. Nemzetközi Hungarológia Kongresszus, Debrecen–Budapest, 2007.

A Budaörsi úti épület második emeletén voltak az irodák, és ott volt a tanszékvezetői szoba is. Victor Andrásné, a megbízott igazgatót még délelőtt behívták a minisztériumba, és ott közölték vele, hogy felmentik. Arról nem tájékoztatták, hogy egy délutáni látogatásra is számíthat. Kálmán Attila megjelenésének célja Kriesch Tamás, az új megbízott igazgató bemutatása volt.

Victor Andrásné, Zsuzsa, aki régóta biológiát tanított az előkészítő hallgatóknak, igazán ismerte az intézetet, a dolgozókat. Többgyermekes anya lévén, mint jó gazdaasszony dolgozott az intézet élén. Az államtitkár, miután megtette bejelentését, átadott egy alapító okiratot, amely február 17-én keletkezett. Ezt követően távozott, és Zsuzsa beszaladt a magyar tanszék vezetőjéhez, Kovácsi Máriához, hogy beszámoljon az eseményekről.

Úgy emlékszem, hogy Kovácsi Mária többünket felhívott, és elmesélte, mi történt.

Victor Andrásné leváltása óriási megdöbbenést keltett. Nagyon ijesztő volt az időpont megválasztása: pénteken a legtöbb tanár tizennégy óra után már nem tartózkodott az épületben. Akkor érthetetlen és az ötvenes évek diktatúráját idéző volt az egész eljárás: az időpont kiválasztása, ám ezen túlmenően az is, hogy semmit nem tudtunk a minisztérium által meghirdetett igazgatói pályázat eredményéről.

A bemutatott emberről semmit sem tudtunk, senki sem ismerte a nevét, a munkásságát. Olyan hír keringett a következő héten, hogy a postánál dolgozott, és ott leveleket olvasott. Talán valamiféle elhárítással foglalkozott. De azt igazából sohasem tudtuk meg, hogyan került egy olyan intézmény élére, ahol háromszáz–négy száz hallgató tanult és hatvan–hetven egyetemi végzettségű oktató dolgozott, valamint három épületben folyt a munka gondnokokkal, karbantartókkal stb. Hogyan foglalhatta el az igazgatói pozíciót egy olyan ember, aki a minisztérium által meghirdetett pályázati követelmények egyik pontjának sem felelt meg?

A következő héten Kriesch Tamás összehívott egy összdolgozói értekezletet a színházteremben, ahol bemutatkozott. Elmondta, hogy ő ugyan még nem dolgozott oktatási intézményben, de a felesége tanár és három gyermeke is iskolába jár, tehát ennyi tapasztalata van. Nem tudtuk, hogy sírjunk-e, vagy ne vessünk. De nem látszott nagyon veszélyesnek, ezért többen úgy gondoltuk, hogy lehetséges vele az együttműködés. Megpróbáltunk beszélgetni.

Az a naiv hit élt bennünk, hogy meg fogja érteni: számunkra ez az intézeti munka nemcsak pénzkereseti lehetőség, hanem valami több. Mi nagy szeretettel és lelkesedéssel fogadjuk és tanítjuk anyanyelvünkre és

kultúránkra a világ ötvenhat országából érkező fiataljait. Szerettük volna, ha megérti, hogy – amint ezt aztán többször a fejünkhöz vágták – ez az oktatás itt nem a szocialista internacionalizmus jegyében végzett bűnös tevékenység, hanem egy misszió, amellyel barátunkká tesszük az idegeneket. De gyorsan kiderült: nem azért hozta ide őt az államtitkár, hogy ezt megértse.

A meghirdetett pályázat eredményéről nem tájékoztattak senkit, s mint később kiderült, nem is volt eredménye. Azt is csak pár nappal később értettük meg: azért volt ez a nagy sietség, mert Andrásfalvy Bertalan miniszteri ideje lejárt február 19-én, és Töttössyné kész helyzet elé akarta állítani az új minisztert, Mádl Ferencet. Még azon az áron is, hogy nem egészen szabályos a kinevezés.

Azért gondolom, hogy Töttössyné mozgatta a szálakat, és ebben készségesen segítette őt Dobos Krisztina helyettes államtitkár, mert ez a frissen kinevezett ember minden egyes döntése előtt kikérte Töttössyné véleményét. Így persze elég nehézkesen működött ez a viszonylag nagy szervezet, de valahogy mégis ment.

Dr. Töttössy Istvánné a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Főosztályának vezetője volt. Szent feladatának tekintette, hogy a határainkon túl élő magyar fiataloknak lehetőséget biztosítson arra, hogy Magyarországon tanuljanak tovább. Mint említettem, 1990 szeptemberétől a Nemzetközi Előkészítő Intézet fogadta a diákokat. A tanári karnak az a része, amely az úgynevezett szaktárgyakat tanította (matematika, fizika, kémia, biológia, magyar nyelvészet, irodalom stb.), lelkesen és nagy erővel alakította át az új igényekhez a tananyagát. Nagy megterhelés volt, komoly erőfeszítést jelentett a hirtelen jött új feladat, de szívesen és eredményesen oldották meg. Töttössyné mégis gyanakodva és előítéllettel kezelte az intézetet. A kommunista internacionalizmus gyanús fészkének gondolta, és egyáltalán nem akarta megérteni, hogy az anyanyelv idegen nyelvként való oktatása nem kommunista ármány, hanem alkalmazott nyelvészeti diszciplína. Azok, akik anyanyelvüket tanítják a külföldieknek, nem a rendszerváltás ellenségei, hanem egy szakma képviselői, amely nem függ a politikai berendezkedéstől. A magyar igeragozás megtanítása az 1970-es években sem volt kisebb kihívás, mint az 1990-es években.

Számomra sokáig érthetetlen volt az az indulat, az a rosszindulat, amellyel felénk fordultak az új tisztviselők. Abban a hitben éltem, hogy mi missziót végzünk: az idegenek, ha megismernek minket, a barátaink lesznek. Ebben nekem van igazam, az biztos, hiszen a hazánkban

végzett szakemberek (akár kórházigazgatók, akár politikusok, minisztériumi tisztségviselők lettek saját hazájukban) többsége hálás az itt töltött éveikért, kapcsolatokért. Számítalan ilyen történetet lehetne összegyűjteni.

Töttössyné „szent” indulatával el akarta söpörni ezt a „csürhét” (az oktatókat és a külföldi diákokat ő nevezte így). Mintha ellentétes lenne a két törekvés, mintha nem lehetne értelmesen és célszerűen megosztani a kétféle feladatot: a külföldiek nyelvi és szakmai felkészítését az egyetemi továbbtanulásra az egyik épületben, a magyarok szaktárgyi előkészítését a másik helyen. Tulajdonképpen dr. Victor Andrásné, az 1990 szeptemberében megbízott igazgató a vezető oktatókkal ezen dolgozott, és a következő tanévben az új szervezet már jól is működött. A tanárok választhattak: maradnak a külföldiek oktatásában, vagy a magyarokat tanítják. Azok közül, akik más szaktárgyakat tanítottak évek, évtizedek óta, nem sokan voltak, akik váltottak volna, hiszen mind a magyar irodalom, mind a nyelvészet szaktárgyként való oktatási gyakorlatának nem voltak birtokában. Egyszerűen más volt a szakmájuk. Nem politikai állásfoglalás volt tehát, hogy ragaszkodtunk ahhoz, amiről azt gondoltuk, fontos tudás. A Nemzetközi Előkészítő Intézet tanárai írták hosszú évek tapasztalatai alapján a nyelvkönyveket. Ezt komoly nemzeti értéknek gondoltuk, és teljesen megdöbbenett minket, hogy ez másfépp is értékelhető.

Arra már nem emlékszem, hogy Töttössyné mikor látogatott először a Budaörsi úti épületbe, de az biztos, hogy Victor Andrásné és a tanszékvezetők nem fogadták ellenségesen. Aztán gyorsan kiderült, hogy Töttössyné viszont nagyon is ellenséges. A már idézett megnyilvánulása a színes bőri diákokról már 1992-ben előrevetítette, hogy nem reménykedhetünk jóindulatában, még akkor sem, ha igen nyájas karácsonyi levelet ír.

Andrásfalvy Bertalan miniszterségének utolsó napján írta alá azt az alapító okiratnak nevezett irományt, amely elindította a vezetőváltást. Nem valószínű, hogy Andrásfalvy Bertalan tájékozódott volna az intézet működéséről, de azzal bizonyára egyetértett, hogy a magyar hallgatók előkészítése fontos feladat. Dobos Krisztina államtitkár Töttössynével kidolgozta a koncepciót, és 1992 őszén meghirdették a pályázatot. A pályázat végén az áll, hogy a jelentkezéseket „a közoktatást felügyelő helyettes államtitkár által vezetett bizottság bírálja el, a benyújtás lezárását követő 3 héten belül”. Valószínűleg váratlanul érte őket a miniszterváltás, ezért volt szükség erre a gyors megoldásra.

A Szervezeti és Működési Szabályzatot felfüggesztették, a szervezet még egy darabig mégis működött, és megpróbáltuk az értelem jegyében, lehetőleg szakszerűen menteni a helyzetet.

1993. március 5.: levél dr. Mádl Ferenc miniszternek. Hat oldalon keresztül tizenkét pontba szedve írtuk le a kifogásolt intézkedéseket. A leginkább érintett tanárok azok voltak, akik a nem magyar anyanyelvű külföldieket tanították. Ezért úgy gondoltuk, hogy meg kellene értenünk a minisztériumi döntéshozókkal, hogy egyrészt milyen fontos a munkánk, másrészt milyen méltatlan eljárás folyt, folyik az intézetben. Kovácsi Máriával együtt fogalmaztuk meg a levelet, amelyet végül huszonkét tanár írt alá.

1993. március 18. : levél Kriesch Tamás igazgatónak. Az intézet nehezen besorolható intézménye volt a minisztériumnak, mert sem a közoktatáshoz, sem a felsőoktatáshoz nem tartozott egyértelműen. Inkább a felsőoktatásra jellemző szervezeti felépítése volt, az oktatók besorolása is a főiskolákra jellemző intézeti tanársegéd, adjunktus és docens címek szerint történt. A bérezés viszont inkább a közoktatásra volt jellemző, mert megállapított éves óraszám volt, és ha azt túllépte az ember, túlóradíjat kapott. A Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete nem emelt kifogást a tagságunk ellen. Mint szakszervezeti titkár megpróbáltam a lehetőségeimhez képest normalizálni a kapcsolatot a kinevezett igazgatóval.

1993. március 24.: jegyzőkönyv készült az FDSZ intézeti alapszerveinek taggyűléséről, ahol a felmerült problémákról volt szó. 1993. március 25-én levelet küldtem Kriesch Tamás igazgatónak, hogy tájékoztassam őt a szakszervezeti taggyűlésről.

Minden jelzés süket fülekre talált. Sem írásban, sem szóban nem kaptunk választ. Világosan látható volt – ahogy később egy jelentésben olvashatjuk is –, hogy a megbízott igazgató nem tekintette az intézet dolgozóit figyelemre méltó munkatársaknak.

1993. június 17.: levél Mádl Ferenc miniszternek. Az I. Magyar Nyelvi Tanszék vezetője, helyettese és a szakszervezeti titkár kérte a minisztert, hogy a tanév végéhez közeledve rendeljen el törvényességi vizsgálatot az intézetben lezajlott és zajló történések ügyében. Ebből a levélből az is kiderül, hogy Mádl Ferenc fogadta Kovácsi Máriát, s így képet kaphatott a helyzetünkről. A szorgalmi időszak befejeződött, a vizsgaidőszak folyt, és a következő tanév előkészítését az új vezetőség erősen akadályozta.

1993. június 4.: újabb szakszervezeti levél Kriesch Tamás igazgatónak arról, hogy fontosnak tartjuk a kollektív szerződés megkötését, és tiltakozunk a fegyelmi eljárásról szóló értesítés átadásának módja ellen

(„Semmi sem indokolja, hogy bárki az esti órákban a lakásán vegye át az értesítést.”). Nem értünk egyet a jutalmazás módjával, ami a szakmai vezetőket kizárja a javaslattevők köréből. Az elmaradt jogos kifizetések is sürgettük. Választ semmilyen formában nem kaptunk.

1993. június 21.: Kovácsi Máriát fogadta Kálmán Attila államtitkár, aki látszólag megértéssel hallgatta gondjainkat (hiszen ő valóban ismerhette egy oktatási intézmény működését). De ezen túl nem tett semmit.

1993. június 25.: újabb levél Mádl Ferenc miniszternek, amelyben emlékeztetjük arra, hogy segítségre lenne szükségünk.

1993. június 28.: Mádl Ferenchez a minisztériumba.

Azt gondoltuk, hogy a leveleinknek nagyobb nyomatékot adhatnánk, ha személyesen is megjelenénk a miniszternél. Ehhez komoly segítséget kaptunk az egyik miniszteri titkárnőtől, aki megadta azt az időpontot, amikor a miniszter bent tartózkodik az irodájában, és éppen van néhány szabad perce. A titkárnő javaslatára nem mind a tizenhatan állítottunk be egyszerre a Szalay utcai épületbe, hanem egyesével-kettesével mentünk be, és ki a páternoszterrel, ki gyalog jutott fel az emeletre. A titkárnői tanács úgy szólt, hogy a lépcsőház fordulójában találkozunk, és a megadott időpontban lépünk be a titkárságra. Így is történt. A miniszter úr fogadott minket. Újra elmondtuk, amit már többször leírtunk, és azt az aggodalmunkat is megfogalmaztuk, hogy félre akarják állítani a tanszékvezetőnket. A miniszter elmondta, hogy megkérte a megbízott igazgatót, ne tegyen semmiféle radikális lépést.

Mádl Ferencnél délelőtt jártunk, Kovácsi Máriát pedig ugyanezen a napon kora délután hívatta a megbízott főigazgató, és közölte vele: mivel betöltötte az ötvenötödik évét, nyugdíjba mehet. Eljárását azzal indokolta, hogy az intézet nehéz anyagi helyzetben van. Ez azért is nevetéses érv volt, mert a korábbi két igazgatóhelyettes helyett immár ötöt alkalmaztak. A tanácsadók is elég sűrűn előfordultak.

A legemlékezetesebb tanácsadó Dobó Attila. A lakitelki általános iskola tanáráként komolyan vette a feladatát, hogy a neki juttatott honoráriumért és az utazási költségtérítésért tanácsokat adjon a régi intézeti vezetőknek. Köpcös, bajuszos emberkére emlékszem, aki egy aktatáskával tűnt föl időnként a Budaörsi úti épület második emeleti folyosóin vagy a Zsombolyai utcai épületben. Beült Kovácsi Máriához, és valamiket motyogott neki. Ha nem lett volna annyira tragikus a helyzet, megsajnáltuk volna.

1993. június 29.: levél dr. Mádl Ferenc miniszternek. Ebben arról tudósítottuk a minisztert, hogy Kovácsi Máriát kirúgták, és nagyon kérjük, hogy ígéretéhez híven intézkedjen. Ezt a levelet tizenhárman írtuk alá.

1993. június 29.: ugyancsak értesítettük a fejleményekről dr. Kálmán Attila államtitkárt. Tőle is védelmet és segítséget kértünk.

1993. június 30.: összdolgozó értekezletet tartottunk, mint minden évben, az évváró vizsgák után. Ez az értekezlet egyrészt időtartamában (körülbelül három órán keresztül tartott), másrészt jellegében igencsak eltért az addig megszokottól. Hangfelvételt készítettünk, de csak kilencvenperces kazettánk volt. Még ebből a kilencven percből is kiderül, hogy a hatalom képviselője, Dobos Krisztina helyettes államtitkár nem óhajtott együttműködni az intézeti dolgozókkal.

Ahogy a leírt anyagból kiderül, komoly indulatok, nagy érzelmek artikulálódtak, de a hatalom képviselője egyáltalán nem kívánt egy pillanatra sem empátiával tekinteni a tanárkollégákra.

Nagyon frusztráltak és elkeseredettek voltunk, de mit is remélhetünk?! Csak azért maradt némi reményünk, mert egyrészt biztosak voltunk abban, hogy nem törvényes eljárás áldozatai vagyunk, másrészt pedig mivel Mádl Ferenc olyan felelős szakembernek tűnt, aki nem fogja túrni ezeket a törvénysértéseket.

További segítőköt is kerestünk. Ilyen ember volt Laborczi Géza evangélikus lelkész, aki az SZDSZ képviselőjeként a parlament felsőoktatási bizottságában is tevékenykedett. Egyik kollégánk ismeretsége révén jutottunk el az ellenzéki képviselőhöz. Egy étteremben találkoztunk, és elmeséltük neki a történetünket. Ő együttérzéséről biztosított minket. Megígérte, hogy segít, amiben tud.

1993. július 13.: Laborczi Géza képviselő levéllel fordult Mádl Ferenc miniszterhez a NEI ügyében. Négy fő pontban kérte a miniszter állásfoglalását (az igazgatói állaspályázat, az alapító okirat, az intézményi SZMSZ és a minisztériumi felügyelet ügyében).

Nincs birtokomban a válasz, nem is láttam. Eltelt a nyár, nem történt semmi. Az új tanévre készülve újabb levelet fogalmaztunk.

1993. augusztus 23.: ismételen leírtuk a helyzetünket, ezúttal Biszterszky Elemér államtitkárnak. Megküldtük a levelet Mádl Ferenc miniszternek, Kálmán Attila államtitkárnak is. Válasz nem érkezett.

Megkezdődött az új tanév.

1993. augusztus 31.: a tanszék javasolta az igazgatóságnak, hogy Magyar Péterné tanszékvezető-helyettes lássa el a tanszékvezetői feladatokat Kovács Mária visszahelyezéséig.

1993. szeptember 17.: az igazgatóság elfogadta Magyar Péternét megbízott tanszékvezetőnek, és így már ezzel a címmel tettünk bejelentést a minisztérium Ellenőrzési Főosztályának. Különböző problémákra hívtuk fel a figyelmet, és kértük, hogy végezzenek vizsgálatot az intézményünkben.

Közben az intézményi SZMSZ megalkotása folyamatban volt. Nem sokat tudtunk róla, de abban biztosak voltunk, hogy az alapító okirat törvénytelen. Tehát mivel a kiindulópontot elfogadhatatlannak tartottuk, az egész folyamat ellen tiltakoztunk. Ezt fogalmaztuk meg a következő levélben.

1993. október 24.: az FDSZ helyi szervezetének észrevételei az SZMSZ-ről.

1993. október 27.: Kriesch Tamás igazgató oktatói értekezletet hívott össze, hogy elfogadtassa a Szervezeti és Működési Szabályzatot. Az értekezletről készült jegyzőkönyv tanúsága szerint egy olyan tanár készítette el a szabályzatunkat, aki nem állt az intézet alkalmazásában, sohasem dolgozott az intézetben. Az igazgató bízta meg ezzel a feladattal, és természetesen az intézeti tanárok, különösen a magyartanárok nem vehettek részt a munkában. A Közalkalmazotti Tanács vezetője sem tudta érvényesíteni a jogait.

Hosszas vita után harminchat fő elfogadta, huszonhat fő nem fogadta el a szabályzatot, öt fő pedig tartózkodott.

Itt meg kell jegyezni, hogy az intézetnek azok a tanárai, akik már csak magyar anyanyelvűeket tanítottak, inkább elfogadták ezt az intézményi vezetést, belenyugodtak, hogy így mennek a dolgok. Mivel ők nem vitakoztak, nem leveleztek, nem követelték a jogaikat, kedvezményeket kaptak. Így születhetett meg ez az eredmény.

1993. november 11.: megjegyzések „A NEI fel nem lelhető alapító okiratának pótlásához”. Tizennégy pontba foglaltuk kifogásainkat az alapító okirattal kapcsolatban. Lényegében azt javasoltuk, hogy válasszák külön a magyar anyanyelvet oktatókat a többiektől, tartozzanak külön főosztályhoz a minisztériumban, és váljon ketté az intézmény. Ezt az iratot a tanszék nevében én írtam alá, és benyújtottuk a miniszternek.

1993. december 3.: a minisztériumi vizsgálat kezdete. Jó jelnek vettük, hogy vizsgálat kezdődött az intézetben. A vizsgálatot vezető szakember partnernek tekintette a tanárokat, a szakszervezeti képviselőt és a Közalkalmazotti Tanács elnökét. Ezekben a viharos napokban, hetekben jólesett, hogy egy minisztériumi szakember valamennyire megérti a gondjainkat.

1993. december 15.: ismét levelet fogalmaztunk dr. Mádl Ferenc miniszternek, amelyet huszonketten írtunk alá. Kértük tőle, hogy az intézetben folyó vizsgálatok terjedjenek ki az alapító okiratra és Kovácsi Mária elbocsátására is.

1993. december 30.: a minisztériumi vizsgálat vége.

1994. január 25.: Kubovics Imre államtitkár fogadta a tanszék képviselőit. A professzor úr nagy megértéssel és empátiával kezelte az ügyünket.

1994. február 15.: Laborczi Géza parlamenti felszólalása.

„ELNÖK: [...] Tisztelt Országgyűlés! Laborczi Géza, a Szabad Demokraták Szövetségének képviselője interpellációt nyújtott be a művelődési miniszterhez, Négy-öt magyar összehajol, avagy mi történik az ön minisztériumában címmel. Laborczi Géza képviselő urat illeti a szó.

LABORCZI GÉZA (SZDSZ): Elnök Úr! Tisztelt Ház! Tisztelt Államtitkár Úr! A Nemzetközi Előkészítő Intézetben 1990-ben pályázatot írtak ki az igazgatói állás betöltésére. Milyen szempontok szerint bírálták el a beérkezett pályázatokat? S az ön véleménye szerint egy évek óta vezetői válsággal küszködő intézmény el tudja-e látni feladatát? Államtitkár úr szerint mi indokolta azt, hogy Andrásfalvy Bertalan 1993. február 17-i hatállyal egyazon intézményre vonatkozóan két alapító okiratot is kibocsátott? Mi indíthatta a volt minisztert arra, hogy tanév közepén átszervezzon egy oktatási intézményt? Mi e külső szemlélő számára kissé kapkodó sietség oka? Bizonyosra veszem, hogy az ön minisztériumában kellő előkészítés és megalapozás nélkül nem hoznak ilyen típusú döntést. Az alapító okirat előírja a szervezeti-működési szabályzat elkészítését is. Az ön véleménye szerint e kettőből kirajzolódó struktúra mennyiben felel meg a törvényi előírásoknak, illetve a demokratikus értékeknek? Az elmúlt évek politikai változásai lehetségessé és szükségessé tették azt is, hogy a határon túl élő magyar fiatalok tanulhassanak Magyarországon. Mi indokolta azonban azt az ön véleménye szerint, hogy a korábbi Nemzetközi Előkészítő Intézetet, amely a ma-

gyart mint idegen nyelvet oktatta, összevonják a határon túli magyarok képzésének ügyével, Kodolányi János Nemzetközi Előkészítő Intézet címén, illetve hogy a felügyeletet az etnikai és nemzeti kisebbségi főosztály lássa el? (15.30)...”⁵ Az interpellációra Kálmán Attila válaszolt, de érdemi megjegyzés nem hangzott el.

1994. február 24.: dr. Kubovics Imre államtitkár osztályvezetőként vett részt a Budaörsi úton.

A tanári kar „történelmileg” némileg megosztott volt. A nyelvtanárok és a szaktanárok érdekei sokszor nem estek egybe. A magyartanárok szerint minél tovább tart a nyelvi képzés, annál könnyebb lesz utána a szaktanároknak. Ugyanakkor a matematikát, fizikát stb. tanítók minél előbb el akarták kezdeni a munkát, hiszen egyenletes óraszámot szerettek volna. A régóta folyó vita végül kiegyezéssel végződött: hathetes alapozó, kizárólagos nyelvi képzéssel kezdik a tanítást, és utána léphetnek be fokozatosan a szaktárgyak oktatói. Ez sokáig így is ment.

A másik vitát keltő tény az volt, hogy a szaktanárok fizetése a bértábla bevezetése előtt magasabb volt, mint a nyelvet oktatóké.

A harmadik oka a belső ellentéteknek az volt, hogy a különböző épületekben dolgozók okkal, ok nélkül nem bíztak egymásban. A Budaörsi úton dolgozókról azt gondolták a Nándorfejérvári útiak, hogy biztos többet kapnak, mint ők, az úgynevezett Zsombolyások pedig teljesen elhagyatottnak érezték magukat.

Ezek a belső ellentétek és viták – a kezdeti összetartás után – megjelentek az értekezletek felszólalásaiban is. Természetesen voltak olyanok, akik inkább elfogadták az új helyzetet, mert vagy megfelelt nekik, vagy nem érintette az ő köreiket. A külföldieket oktató magyartanárok viszont nem nyugodhattak bele ebbe a helyzetbe, hiszen szerelmetes munkájukat akarták elsöpörni az új vezetők. Egy évvel a váltás után már jól látszott: sokan belenyugszanak abba, hogy így megváltozott az intézet.

Az 1994. február 24-i osztályvezetői értekezleten arról folyt a vita, hogy együtt maradjon-e a kétféle előkészítés: a nem magyar anyanyelvűeké és a magyar anyanyelvűeké. Persze azok, akik felismerték, hogy az egyik csak állami pénzt jelent, a másik viszont némileg üzleti irányba is mozdulhat, nem támogatták az elszakadási javaslatot. Ekkor már volt néhány éves tapasztalatunk arról, hogy fizetős hallgatókat is felvehetünk, tanfolyamokat is hirdethetünk stb. Már az 1980-as évek végén lehető-

⁵ <http://www.parlament.hu/naplo34/361/3610083.html>

séget kaptak az intézeti oktatók arra, hogy valutaszámlájuk legyen, mivel a nem ösztöndíjas külföldi hallgatók dollárral fizettek, és ebből a pénzből mi is kaptunk. Tehát emiatt azoknak a tanároknak is érdekében állt az együtt-maradás, akik egyáltalán nem oktattak afrikaiakat, latin-amerikaiakat, távol-keletieket stb.

Az államtitkár nagy empátiával kezelte a problémát, és teljesen jogosan arra kérte a tanári kart, hogy próbáljon megegyezni az optimális megoldásban. Mi, „magyarosok”, persze biztosak voltunk abban, hogy akkor születhetne igazán jó intézmény – az érveink között rendszeresen megjelenő Goethe Intézet mintájára –, ha a nyelvoktatás elkülönülne a magyar anyanyelvűek képzésétől.

Valójában lehetetlen lett volna megegyezésre jutni az intézeten belül, hiszen a két félnek ellentétesek voltak az érdekei.

1994. március 11.: a *Művelődési Közlöny*ben pályázati felhívást tettek közzé a főigazgatói állásra.⁶ Külön követelményeket nem állítottak a pályázó elé. Bíráló bizottság bírálja majd el a pályázatot. Az, hogy kikből áll a bizottság, nem derült ki.

1994. április 20.: a minisztérium Ellenőrzési Főosztályának vizsgálati jegyzőkönyve. Az elkészült jegyzőkönyvet nem kaptuk meg, de a megbízott főigazgató észrevételei a birtokomban vannak. Ebből idéztem a dolgozat elején.

1994. május 3.: dr. Stark Ferenc bemutatkozása a pályázat keretében. Úgy emlékszem, hogy dr. Stark Ferenc minden tanszékhez ellátogatott azzal a céllal, hogy bemutatkozzon és megismerje a jövődi munkatársait. Hozzánk, a Zsombolyai utcai I. Magyar Nyelvi tanszékhez ezen a keddi napon látogatott el. Miután elmondta bemutatkozó beszédét, arról faggattuk, milyen tervei vannak a normális helyzet visszaállítására: a demokratikus SZMSZ elkészítésére és a méltatlanul eltávolított Kovács Mária visszavételére. Az volt a benyomásunk – ami nagyrészt igazolódott is –, hogy nem fogja folytatni a több mint egy éve folyó borzalmas, nyomasztó, elfogadhatatlan intézményvezetést, hanem újra felemelt fejjel járhatunk, meghallgatja véleményünket.

1994. június 15.: dr. Stark Ferenc kinevezése.

⁶ Pályázati felhívás a Kodolányi János Magyar Nyelvű Előkészítő Intézet főigazgatói állására. *Művelődési Közlöny*, 1994. március 11. 4068/94

Sajtószemle

A sajtó is foglalkozott az intézeti változásokkal. A *Magyar Narancs* 1993 nyarán rendszeresen megidézte Töttössyné alakját, s ennek folytán néha nevezhettünk is a helyzetet.⁷

Gyarmati Szabó Évával egy kínai vendéglőben találkoztunk, már nem emlékszem, kinek a javaslatára. Az újságíró alaposan kikérdezett minket, Kovácsi Máriával is beszélt, így született meg a cikke.⁸

A többi újságíró minket nem kérdezett.⁹

Epilógus

Az Oktatási Minisztérium honlapjáról:

„Balassi Intézet
2008. június 4.

A magyar kultúra éltetésére és terjesztésére 2002 januárjában jött létre a Balassi Bálint Intézet, a közel fél évszázados múltra visszatekintő Magyar Nyelvi Intézet és a Nemzetközi Hungarológiai Központ jogutódjaként. A jogelődök alaptevékenységét folytatva számos új feladatot is ellát, amit jól tükröz az is, hogy 2005 elejétől Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet néven működik tovább.

2007. március 1-jétől sajátos jellegű szakmai irányító központként funkcionál, akárcsak a német Goethe Institut vagy az angol British Council. Egyedisége tevékenységének tartalmában, működési területében, illetve eszközrendszerében fejeződik ki. A Balassi Intézet a magyar kulturális diplomácia hagyományosan jól működő pilléreire támaszkodva Magyarország presztízsét kívánja erősíteni. Menedzseli a 17 országban működő intézetek és a 19 országban dolgozó vendégoktatók és lektorok hálózatát, amellyel megvalósul a korábbi két struktúra hatékonyabb összehangolása, a kulturális diplomácia komplex feladatainak végrehaj-

⁷ Ella VERES: Töttössyné megszólal. *Magyar Narancs*, 1993. július 29.; -BAZOOKA JOE-: Anya csak egy van. *Magyar Narancs*, 1993. augusztus 5.; SIMÓ Imre Kristóf: Lihegő membrán. *Magyar Narancs*, 1993. augusztus 12.; KOVÁCS Imre: Cross Roads. *Magyar Narancs*, 1993. augusztus 26.; -MAKAI-: Közös nevező. *Magyar Narancs*, 1993. augusztus 09.; -BAZOOKA JOE-: Aladdin. *Magyar Narancs*, 1993. december 2.

⁸ GYARMATI SZABÓ ÉVA: Törvényesen törvénytelenül. *Népszabadság*, 1993. november 10.

⁹ RADOSZA Sándor: Politikai kényszernyugdíj. *Kurír*, 1993. július. 1.; PÜNKÖSTI Árpád: Munkaérdemkereszt. *Népszabadság*, 1994. február 11.; TOMPA Imre: Hétköznapi rasszizmus. *Kurír*, 1994. február 20.

tása. Ez a hálózat lehetőséget nyújt arra, hogy az intézet olyan szervezeti és kultúraközvetítő erővé legyen, amely az egyetemes magyar kultúra értékei minél hatékonyabban képviselje.”¹⁰

A Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete (MANYE) 2008. április 3–5-én tartotta XVIII. kongresszusát Budapesten a Balassi Bálint Intézetben. Az előadásomat a következőképp fejeztem be: „A szekcióelnököt, régi kollégámat felkérem, hogy segítsen annak az emlékkonferenciának a létrehozásában a Balassi Intézet keretein belül, amelyet Kovácsi Mária 70. születésnapja alkalmából az idén ősszel rendezhetnénk. Javaslom, hogy ebből az alkalomból egy emlékkönyvet is adjon ki az Intézet, amelyben a volt kollégák, tanítványok és remélhetően utódok írnak Kovácsi Mária munkásságának továbbéléséről, hatásáról.”¹¹

Nem történt semmi.

¹⁰ <http://www.okm.gov.hu/nemzetkozi-kapcsolatok/hatterszervezetek/balassi-intezet>

¹¹ <http://www.kodolanyi.hu/manye/>